

CULTUURVERSCHILLEN in EEN internationale MSc opleiding

Frans Rip

Wageningen UR, Geodesk, 0317 – 47 46 37 / 0317 – 47 47 47 Frans.Rip@wur.nl

Samenvatting

De masteropleiding Geo-informatie wetenschappen aan Wageningen Universiteit kent een zeer diverse instroom van binnen- en buitenlandse studenten. Daarnaast is men bezig om de competentie-benadering in te voeren. In dit artikel wordt uitgelegd hoe één en ander samenhangt, met speciale aandacht voor cultuur aspecten jegens onderwijs.

Inleiding

In Nederland zijn zowel de universiteiten als de HBO-instellingen bezig met het formuleren van de competenties die zij hun studenten willen bijbrengen. Bij Wageningen Universiteit is één van die opleidingen Master of Geo-information science (MGI), onderdeel van de Environmental Sciences.

Een belangrijke reden om competenties in te voeren is het verbeteren van de aansluitingen tussen studies. Een ander middel daartoe is het BaMa onderwijssysteem. Hierover bestaat Europees beleid. De verklaring van Bologna over het Hoger Onderwijs, in 1999 uitgebracht door de Europese Ministers van Onderwijs, beoogt om meer convergentie te scheppen tussen de onderwijssystemen in de lidstaten.

Sinds september 2002 biedt Wageningen Universiteit 16 Bachelor en 27 Master opleidingen. Er zijn geen aparte opleidingen meer voor internationale studenten. Al het MSc-onderwijs is in de Engelse taal. Het wordt zowel door Nederlandse als buitenlandse studenten gevolgd.

De opleiding MGI heeft als gevolg van deze veranderingen nog meer dan voorheen te maken met studenten, die variëren naar de aard van hun vooropleiding (HBO of universitair), naar de inhoud van hun vakgebied (er moet wel een geografisch aspect in herkenbaar zijn) en naar hun culturele herkomst.

Op deze plaats wordt nader ingegaan op met name de culturele aspecten. Achtereenvolgens komen aan de orde:

- de Wageningse kijk op Geo-informatie (GI)
- de variatie in instroom
- rvaringen met studenten van verschillende nationaliteiten, die in 2003 de MGI opleiding volgden

Geo-informatie wetenschap in Wageningen

Geo-informatie wetenschappen zijn gericht op de inwinning en bewerking van geodata ten behoeve van het beheren van onze leefwereld. Dit wordt weergegeven door de Geo-informatie cyclus (figuur 1).

Het vermogen om de dingen in de rechterhelft van die cyclus te doen definieert de competenties die thuishoren in

het GI-domein. Daarbij hoort het vermogen om adequaat te communiceren met belanghebbenden, en een oplossingsgerichte aanpak. Dit is vermoedelijk een behoorlijk “westerse”, ja zelfs typisch Nederlandse benadering.

Instroom-variatie

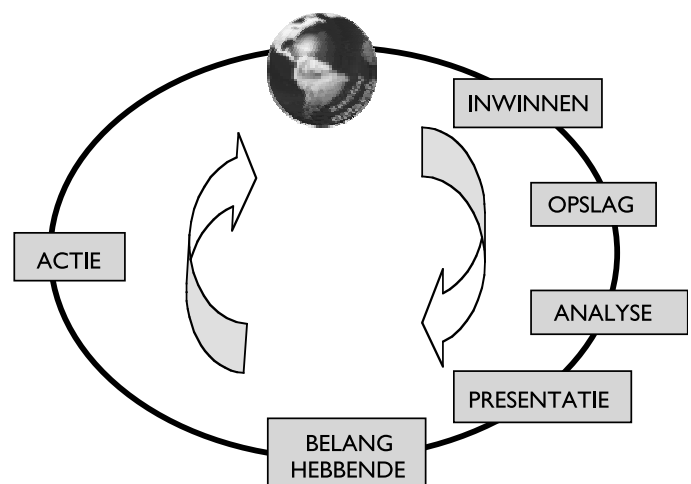
Als Masteropleiding zonder voorafgaande eigen Bachelor fase heeft MGI een veelsoortige instroom. Het gevolg daarvan is, dat niet iedere student op hetzelfde kennisniveau binnenkomt.

Het curriculum is zo opgezet dat daar rekening mee kan worden gehouden. Het is daartoe opgebouwd uit basismodules, kernmodules, verdiepingsmodules en keuzemodules. Wie weinig voorkennis heeft volgt meer basismodules. Wie veel voorkennis heeft kan meer keuzemodules en verdiepende modules volgen.

Competenties

De competenties die MGI via dit curriculum bij de studenten wil ontwikkelen zijn hieronder kort opgesomd. Ze staan uitgebreider beschreven in Rip & Epema, 2004. Het zijn:

- onderzoek doen
- onderzoek leiden
- technisch ontwikkelaar
- kennis overdragen
- adviseren

Figuur 1. De Geo-Informatie Cyclus. Naar A. Bregt, 1999: "Geoinformatiekunde aan Wageningen Universiteit", Powerpoint presentie van voordracht op Universiteit Nijmegen, 08 Dec. 1999.

Ervaring met diversiteit in studentengroepen

Voor MGI zijn belangrijke verschillen tussen studenten:

- cultuurgebied van herkomst
- soort vooropleiding op bachelor-niveau (HBO vs. wetenschappelijk)
- kennisdomein van de vooropleiding

Deze onderwerpen komen aan de orde in de volgende paragrafen. Er moet worden benadrukt dat hier veralgemeniseerde observaties worden vermeld en dat individuele studenten daarvan kunnen afwijken.

Culturele variatie

Tussen 1998 en 2003 was 61% van de 173 MGI-studenten niet Nederlands. In totaal waren 29 nationaliteiten vertegenwoordigd. Van de 105 buitenlandse studenten kwamen de meeste uit Ethiopie (22), China (17) en Spanje (15).

De MGI-opleiding weerspiegelt de competenties, die belangrijke worden gevonden voor een internationale context (natuurlijk gezien met Nederlandse ogen). Studenten in Wageningen zullen de opleidingsbenadering ervaren temidden van een internationaal gezelschap studenten. Uitgangspunt is, dat dit een verrijking is voor zowel de Nederlandse als de buitenlandse studenten, omdat dit het vermogen oplevert om te functioneren in steeds internationaler wordende wereld. Een uitgebreide beschrijving van culturele verschillen en hun effecten op onderwijs is te vinden in Hofstede (1986, 1991) en vele latere publicaties.

Cultuur is een fenomeen, dat wordt tweeweggebracht door een collectieve geestelijke programmering, die de leden van de ene groep of categorie onderscheidt van een andere. Volgens Hofstede (1991) kunnen de culturele waarden die het verschil tussen culturen bepalen worden beschreven in 5 dimensies: (1) machtsafstand, (2) individualisme / collectivisme, (3) mannelijkheid / vrouwelijkheid, (4) onzekerheidsvermijding en (5) lange termijn gerichtheid / korte termijn gerichtheid. Het bleek hem dat mensen uit verschillende landen behoorlijk verschillend scoorden op deze 5 dimen-

sies. Dat beïnvloedt hun houding jegens vele aspecten van het leven, zoals onderwijs.

Enkele frappante voorbeelden worden gegeven, gebaseerd op Hofstede (1991), en enkele bij onze MGI waargenomen verschijnselen zijn daaraan toegevoegd.

Let wel, deze verschijnselen zijn tamelijk toevallige waarnemingen, niet verkregen door systematisch onderzoek. Ook kunnen individuen verschillen van het gemiddelde. Tabel 1 toont de scores op de bovengenoemde dimensies van de landen waar de meeste van de MGI studenten vandaan komen.

Machtsafstand

De machtsafstand meet hoe ondergeschikten, hier studenten, reageren op macht en autoriteit van de onderwijsstaf. In landen als Nederland, Engeland, Duitsland, Oostenrijk en de VS is de machtsafstand relatief klein. Landen met een grote machtsafstand zijn de meeste Aziatische en Afrikaanse landen, en in Europa landen als Frankrijk, Griekenland en Spanje. In landen met een kleine machtsafstand verwacht de docent dat de studenten het initiatief nemen tot communicatie, hun eigen weg vinden, en dat ze hun docent tegenspreken en bekritisieren.

Bij MGI studenten uit landen met een grote machtsafstand is waargenomen dat ze bij het formuleren en aanscherpen van hun onderzoeksvoorstel, en bij de uitvoering ervan, relatief vaker moeite hebben om op ideeën te komen die afwijken van de oorspronkelijke ideeën van de docent. Hetzelfde geldt voor hun gedrag tijdens het volgen van vakken met een probleemgerichte opzet.

In de opleiding wordt getoond en uitgelegd dat een kritische en onafhankelijk houding belangrijk is. Toch blijven er verschillen in de houding van studenten. Omdat wetenschappelijk onafhankelijkheid positief beoordeeld wordt - en tot uiting komt in het eindcijfer - kan hun houding dus het eindcijfer van studenten beïnvloeden.

Individualiteit

In landen die hoog scoren op individualiteit, zoals veel West-Europese landen, Scandinavië en de VS worden mensen ge-

Tabel 1 Scores voor een landselectie, gebaseerd op Hofstede's dimensies (naar Kossen, 2002)

Land	Machtsafstand	Individualisme	Mannelijkheid	Onzekerheidsvermijding	Lange termijn orientatie
Duitsland	35	67	66	65	31
Tsjechie	62	40	60	65	
Oostenrijk	11	55	79	70	
Belgie	65	75	54	94	
Frankrijk	68	71	43	86	
Griekenland	60	35	57	112	
Spanje	57	51	42	86	
Nederland	38	80	14	53	44
Zweden	31	71	5	29	33
Engeland	35	89	66	35	25
Ethiopie	64	27	41	52	
Ghana	77	20	46	54	16
Kenya	64	27	41	52	25
Argentinië	49	46	56	86	
India	77	48	56	40	61
China	80	20	50	60	118
Verenigde Staten	40	91	62	46	29

acht voor zich zelf te zorgen. Studenten uit die landen zullen bijvoorbeeld eerder reageren tijdens een college op een algemene uitnodiging van de docent, ze houden van uitdagingen, en ze verwachten te worden onderwezen in hoe te leren. Ze vinden ook het verwerven van competenties belangrijker dan diploma's. Studenten uit collectivistische culturen (de meeste landen die in Afrika en Azië liggen) benaderen dat heel anders. Zij geven er de voorkeur aan om te leren hoe ze dingen moeten doen en streven ernaar hogere cijfers te halen.

De MGI-competenties gaan in de regel uit van individualisme, maar omvatten het werken in kleine groepen. Om studentenwerk goed te kunnen beoordelen moet naar hun prestaties in diverse werkvormen worden gekeken.

Waargenomen is, dat verschil van mening over het toegekende cijfer tussen staf en studenten vaker voorkomt bij studenten uit collectivistische landen, waarschijnlijk omdat deze studenten uit zijn op hoge cijfers. Een andere oorzaak zou kunnen zijn, dat deze studenten sommige competenties minder relevant vinden.

Mannelijk / Vrouwelijk

In "vrouwelijke" landen zoals Scandinavië en Nederland willen mensen liever goed samenwerken, en zijn minder competitief. Docenten beschouwen doorgaans de gemiddelde student als de norm, en studenten zijn onderling solidair. Het onderwijssysteem beloont gewoonlijk ook sociale aanpassing, zoals samenwerking, en niet alleen wetenschappelijke prestatie. En werkgevers in deze landen willen graag afgestudeerden met deze eigenschappen.

Eén van de problemen bij de invoering van competenties bij Wageningen Universiteit is, hoe deze "softe" waarden te beoordelen en te waarderen.

Onzekerheidsvermijding

Waar onzekerheidsvermijding sterk is, wordt onzekerheid gezien als bedreigend. In landen waar die vermijding zwak is (Nederland, VS, Engeland, Scandinavië), kunnen studenten beter omgaan met tamelijk ongestructureerde leersituaties (zoals probleemgericht onderwijs) en globale opdrachten. In deze landen wordt door de docenten een intellectueel meningsverschil als een stimulans gezien.

MGI-studenten uit landen met een sterke onzekerheidsvermijding geven de voorkeur aan vakken waarin problemen worden opgelost op een preciese en gestructureerde manier. Het is opmerkelijk dat zij vaak een MGI-vak als GeoTools, waarin ze vooral technische vaardigheden leren, als wetenschappelijker beschouwen dan een vak dat minder gestructureerd is en waarin de studenten hun eigen aanpak moeten ontwikkelen. Het zijn echter juist deze laatste soort vakken, die bij Wageningen Universiteit als essentieel worden beschouwd voor het ontwikkelen van wetenschappelijke competenties.

Lange termijn / korte termijn

Nederland heeft een tussenpositie als het gaat om lange of korte termijn gerichtheid. De MGI opleiding is voorstander van zowel snelle resultaten als vasthoudendheid en doorzettingsvermogen.

Opgemerkt werd, dat bijvoorbeeld Chinese studenten, die meer op de lange termijn gericht zijn, meer tijd aan studie besteden, zowel op de universiteit als thuis, dan Europese studenten. Bij beoordeling van hun thesis-scriptie wordt echter de bestede tijd niet meegewogen, hetgeen soms leidt tot enig meningsverschil met de student. Tijdige afronding van een thesis bepaalt maar een klein deel van het eindcijfer. Dit aspect van thesis beoordeling is een punt voor nadere overweging.

Cultuurverschillen beïnvloeden de verwachtingen van studenten, de beoordeling van vakken, en tot op zekere hoogte hun prestatie. Toch worden de diverse vakken en de MGI opleiding als geheel door verschillende groepen erg positief beoordeeld. Waarschijnlijk is dat omdat veel kennis en vaardigheden op adequate wijze in het programma worden aangeboden, wat kan worden gebruikt in elke toekomstige baan. De meeste studenten stellen ook op prijs dat ze andere culturele houdingen beter kunnen begrijpen. Dat maakt ze bekwaam in het respecteren van en omgaan met mensen uit andere culturen. Bovendien zijn niet alle competenties cultuurafhankelijk.

Hoewel het MGI curriculum in de Wageningse verhoudingen eerder praktisch dan academisch is, zijn er toch studenten die aangeven dat ze nog meer praktische vaardigheden willen leren.

Variatie in vooropleiding

MGI studenten variëren naar de aard van hun vooropleiding. Deze is wetenschappelijk geïntereerd voor de universiteits bachelors, en beroepsgeïntereerd voor studenten afkomstig van hogescholen (in het Engels wordt deze groep aangeduid als "universities of professional education and polytechnics"). Er is echter behoorlijk verschil tussen de Europese universiteiten. Sommige zijn vergelijkbaar met hogescholen, terwijl anderen erg wetenschappelijk zijn.

Het verschil in prestatie aan Wageningen Universiteit tussen studenten met deze verschillende achtergronden is bestudeerd. Daarbij bleek, dat bij vakken die zowel door universiteits bachelors als hbo bachelors werden gevolgd, de universiteits bachelors betere cijfers krijgen. Epema (2004) meldt, dat HBO-bachelors wat meer moeite hebben met abstract denken. Op het niveau van gehele Master-studies zijn er echter weinig verschillen.

Studenten van opleidingen buiten Nederland variëren aanzienlijk. Het is moeilijk om algemene uitspraken te doen over prestatie en toelaatbaarheid om de volgende redenen: de verschillen tussen de opleidingsinstelling zijn groot, individuele studenten wijken af van het gemiddelde, studenten ontwikkelen zich gedurende hun studie, en er zijn culturele verschillen. Daarom is het nodig dat elke student individueel wordt beoordeeld door een toelatingscommissie. Daarnaast moet elke buitenlandse student persoonlijk worden begeleid om de juiste keuzes te maken in het optionele deel van het curriculum.

Afsluitend kan worden gesteld, dat internationale opleidingen zoals de Wageningse Master programma's succesvol kunnen zijn zolang kennis en vaardigheden goed worden

onderwezen. Daarnaast moeten respect voor en begrip van verschillende culturele houdingen onderdeel van het programma zijn.

Omschrijving van de opleiding met behulp van competenties helpt om samen te werken met buitenlandse opleidingen en studenten, maar de waardering van de verschillende competenties zal afhangen van het soort beroep en de culturele context ervan.

Literatuur

Dit artikel is een bewerking van Epema, Rip & Cromptvoets (2004).

Epema, G.F., Rip, F.I., Cromptvoets, J.W.H.C., 2004: Improving an international Geo-Information Science curriculum by means of competencies. Proceedings of EUGISES conference, 2-5 september 2004, Villach, Kärnten, Oostenrijk.

Epema, G.F., 2004: Een voorbereidend traject in HBO-instel-

lingen voor MSc 'Forest and Nature Conservation' en MSc 'Environmental Sciences'. Wageningen University internal report.

European Ministers of Education, 1999: The Bologna Declaration of 19 June 1999. http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/bologna_declaration.pdf. 6 pp. Accessed 2005 Febr. 12.

Hofstede, G., 1986: Cultural differences in teaching and learning. *International Journal of Intercultural Relations* 10 (3) 301-320.

Hofstede, G., 1991: *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. New York, NY, McGraw-Hill.

Kossen, H., 2002: The Influence of Culture on the Quality of National Clearinghouse for Geo-information. Wageningen University, Centre for Geo-information, Thesis Report GIRS 2002-029.

Rip, F.I., Epema, G.F., 2004: Competencies of the Wageningen University MSc Alumnus of Geo-Information Science. Wageningen University, 30 pp.

Cultuur BIJ website ONTWIKKELING

Wolf Knab

0318 - 43 17 43 , w.knab@wolfknab.nl

Sinds drie jaar verzorg ik samen met Gerard Odenkirchen regelmatig een workshop bedoeld om managers bewust te maken van de aspecten die een rol spelen bij het opzetten van een website of een andere internetapplicatie. Een onderdeel van deze workshop is een balanced score card gebaseerd op de managementmatrix van Noel M. Tichy. In deze score card wordt de internetactiviteit verdeeld in een beleidsmatig, een organisatorisch en een uitvoerend deel. Deze facetten bekijken we dan puur technisch, met een bril vanuit de doelgroep en met een culturele bril. Je krijgt zo 9 verschillende aandachtsgebieden. Voor elk gebied hebben we vragen geformuleerd die de deelnemers moeten beantwoorden. De uitslag wordt per aandachtsgebied berekend en geeft een concrete leidraad voor de te ondernemen acties in het kader van het internetproject.

Het beantwoorden van de vragen is voor niemand een probleem. Heel technisch naar beleidsmatige, organisatorische of uitvoerende aspecten van een internetproject kijken gaat ons allemaal goed af. Onszelf in een doelgroep verplaatsen en bekijken wat we daar nu van weten lukt ook wel. Maar dan komen we op het culturele vlak. Dan gaat het erom of we weten wat een individu emotioneel beweegt, of we weten hoe we een individu zover kunnen krijgen om daadwerkelijk te kopen of om zijn /haar mening op het internet kenbaar te maken. Dan wordt het voor de meeste deelnemers vaag en komen de vragen. "Wat bedoel je hiermee?" of "Hoe kun je dit nou weten!"

Probleem is dat een website niet gemaakt wordt voor een "doelgroep" maar voor een van de individuen uit die doelgroep: de bezoeker. Een winnende website helpt deze bezoeker bij "het zien van de rede". Een website is een hulpmiddel om actief kennis op te doen of de bestaande gedachten te

Gerard Odenkirchen

033 - 43 23 457, gerard.img@wxs.nl

	Beleid	Organisatie	Uitvoering
Technisch			
Levensgroep			
Cultuur			

wijzigen. De informatie en functies van de website zijn gebaseerd op het ondersteunen van het proces dat de potentiële klant doorloopt om een verantwoorde beslissing te nemen. Daarom is het maken van een procesmap van de beoogde klant onontbeerlijk bij het opzetten van een website.

Het rendement van een website hangt steeds meer samen met de mogelijkheid in te spelen op het gedrag van de beoogde website bezoeker. Een op "gebruikers cultuur" gebaseerde website helpt een bezoeker, die zich serieus oriënteert, sneller en zekerder door de verschillende beslissingsfasen. De uitdaging bij het opzetten van de website is dan om je in de cultuur van een ander te verplaatsen.

Geert Hofstede geeft op zijn website (www.geert-hofstede.com) de "Business etiquette" voor meer dan 30 verschillende landen. Geldt deze ook voor websites? Hoe dan ook, cultuur zal ook bij webontwikkeling de komende jaren steeds meer in de belangstelling komen te staan.